

Posudek na rigorózní práci Mgr. Marcely Volákové

Služebnosti

Autorka zvolila za téma své kvalifikační práce klasickou civilistickou problematiku služebností; téma s ohledem na novou právní úpravu obsaženou v občanském zákoníku č. 89/2012 Sb. velmi aktuální. Vzhledem k tomu, že nová úprava je oproti předchozí výrazně podrobnější, přináší občanský zákoník několik sporných či alespoň diskutabilních míst, která vyvolávají určitou nejistotu v právní praxi.

Služebnosti představují v historickém vývoji velmi potřebný a užitečný institut, který napomáhá lepšímu využití nejen sousedních nemovitostí a silně napomáhá i dobrým mezilidským vztahům. I s odstupem času nelze dost dobře pochopit filosofii tvůrců občanského zákoníku z roku 1964 v původním znění, kteří služebnosti podřadili pod věčná břemena (to by ještě nebylo tak tragické), avšak připustili jejich vznik jen ze zákona (srov. § 495 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb. v původním znění). O tom, jaké problémy vznikaly zejména při převodech nemovitých věcí při současné potřebě zajistit v převáděné nemovitosti právo bydlení převodců, přesvědčivě vypovídá tehdejší notářská praxe. Znovuzavedení institutu služebností do občanského zákoníku lze proto zásadně hodnotit kladně.

Autorka předložila k posouzení objemný spis (125 stran), připojen je seznam literatury a přílohy ze starší právnické literatury. Již na tomto místě lze ocenit autorčinu práci s literaturou, citační aparát čítající 706 položek je více než obdivuhodný. Autorka se k sepsání rigorózní práce připravila pečlivým studiem rozsáhlé odborné literatury a dostupné soudní praxe.

Rigorózní autorka pečlivě analyzuje jednotlivé prvky služebností. Jejich právní podstatu správně vysvětluje a zařazuje ji do širších souvislostí. Autorka práci vhodně rozčlenila, když po obecném výkladu zahrnujícím v sobě i uměřený historický výklad, pokračuje partií o nabývání služebností, ve které popisuje jednotlivé způsoby nabytí: smlouvou, v rámci dědického řízení, vydržením, ze zákona, rozhodnutím orgánu veřejné moci. Výklad je přehledný, dobře logicky strukturovaný.

V kapitole třetí autorka pojednává o zásadách, změnách a ochraně služebností. Důležitým otázkám souvisejícím s promlčením služebností je věnována kapitola čtvrtá. Vznik služebností je v řadě případů organicky propojen s katastrem nemovitostí (kapitola 5.) Vybrané druhy služebností jsou analyzovány v kapitole osmé v mimořádně analytickém a zevrubném výkladu (97-111 stran). Přínosný pohled na zahraniční právní úpravu služebností, konkrétně na právní úpravu v Spolkové republice Německo, která byla jedním z inspiračních zdrojů tuzemské právní úpravy, autorka rozebírá v kapitole desáté.

Komplexnost výkladu zvoleného tématu rigorózní práce posilují partie věnované vztahu věcných břemen resp. služebností k civilnímu deliktnímu právu, stejně jako metodika oceňování služebností.

Autorka si je dobře vědoma některých diskutabilních míst nové právní úpravy služebností; výslovně zmiňuje spornou úpravu publiciánské žaloby (s.66) a vlastnickovy služebnosti (s.52). Jejím argumentům lze jen přisvědčit.

Výklad nabývá na přesvědčivosti i připojenými „shrnutími“, kterými ukončuje výklad jednotlivých kapitol, v nich shrnuje výhody či naopak nedostatky současné a předchozí právní úpravy.

Hodnocení účinné právní úpravy služebností je podáno přesvědčivě s uvedením poměrně silných argumentů. Autorka je ve svém hodnocení střízlivá, správně se však zamýšlí nad efektivitou právní úpravy služebností v současnosti. Přisvědčit lze její pochybnosti, že právní úprava převzatá zejména z ABGB a německé právní úpravy, je mnohdy pro svůj historický původ respektující tehdejší společenské (agrární) poměry, přijímána širokou veřejností s rozpaky (srov. např. platnou úpravu práva pastvy-§ 1278n.). Na druhé straně kladně hodnotí služebnost inženýrské sítě a služebnost rozlivu.

Nelze přehlédnout, že služebnosti představují obecný institut, s kterým občanský zákoník na řadě míst pracuje (srov. např. služebnost bytu, na kterou odkazuje výměnek v § 2707 odst. 2, či právo poživací nalezne své uplatnění v rámci svěřenského nástupnictví-§ 1521).

Uzavírám, že autorka předložila velmi kvalitně zpracovanou práci, která po obsahové i formální stránce vyhovuje požadavkům stanovených pro práce rigorózní. Proto jí doporučuji k obhajobě.

K rozpravě doporučuji zásadu „nemini sua res servit“ v historickém vývoji

V Praze dne 13.9.2016

Prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.